

мр Ана КНЕЖЕВИЋ БОЈОВИЋ
истраживач-сарадник, Институт за упоредно право, Београд

SOCIETAS PRIVATA EUROPAEA – КОРАК НАПРЕД ЗА МАЛА И СРЕДЊА ПРЕДУЗЕЋА У ЕВРОПИ

Резиме

Ауторка у раду анализира постојећи правни оквир у компанијском праву Европске уније, износећи разлоге који иду у прилог увођењу још једног облика европског привредног друштва. Потом се у раду критички анализирају одредбе Предлога о статуту европске приватне компаније и износи став о очекиваним предностима овог облика друштва, како за мала и средња предузећа у ЕУ, тако и за домаће привреднике.

Кључне речи: *societas privata europea, мала и средња предузећа, унификација.*

I Компанијско право Европске уније – хармонизација и унификација

Један од основних циљева Уговора о оснивању Европске заједнице¹ (у даљем тексту: Уговор) јесте установљавање заједничког тржишта. Ради тога, државе чланице Европске заједнице предузеле су обавезу да елиминишу препреке слободном кретању добара, лица, услуга и капи-

1 Treaty establishing the European Community incorporating the amendments made by the Treaty of Athens, signed on 16 April 2003, OJ C 321 E/1 од 29.12.2006. године, презето са: <http://eurex.europa.eu>.

тала, као и да прилагоде своје законе у мери у којој је то неопходно за функционисање заједничког тржишта.

Слобода кретања лица подразумева како слободу кретања и настањивања физичких лица, тако и слободу оснивања правних лица, заправо, трговачких друштава, на целокупној територији Европске заједнице.

Чланом 44 (бивши члан 54) Уговора о оснивању² прописано је да Савет доноси директиве у циљу постизања слободе настањивања и оснивања предузећа. У другом ставу овог члана побројане су мере које ће Савет и Комисија нарочито предузети – на пример, тачком ф) предвиђа се постепено укидање ограничења слободе настањивања која се односе на услове оснивања агенција, филијала или пословница, тачком г) координација заштитних одредби које се прописују предузећима ради заштите трећих лица, итд.

Релевантни чланови Уговора о оснивању односе се на „координацију“ одређених области компанијског права, а користе се и изрази „приближавање“ и „хармонизација“ прописа.

Ниједан од ових термина не подразумева унификацију, иако у пракси постоје одређене области у којима је унификација нужна по природи ствари – као што је, на пример, случај са објављивањем података у циљу заштите трећих лица, поверилаца и чланова предузећа. Дакле, оваквим усклађивањем требало је превасходно да буде олакшано право на оснивање привредних друштава, али и да се пронађе начин превазилажења значајних разлика између националних прописа у области статусног привредног права који ће бити прихватљив за све државе. У каснијим фазама хармонизације циљеви су нешто измењени, односно, реформа и хармонизација компанијског права требало је да одговори на изазове као што су глобализација и повећана конкуренција, раст броја акционара, развој финансијских тржишта, али и нових технологија.³

Хармонизација европског компанијског права може се поделити на четири фазе, како то чини *Charlotte Villiers*,⁴ заправо разликујући другу, трећу и четврту генерацију директива, које су у „таласима“ уследиле након почетне регулације која је за циљ имала усвајање јединствених правила. То није увек био лак задатак, и често је долазило до застоја у овом поступку. Ипак, тренутно се корпус компанијског права Европ-

2 *Ibid.*

3 Klaus J. Hopt, *Modern Company Law Problems: A European Perspective*, Keynote Speech, Stockholm, 2000, преузето са: <http://www.oecd.org/dataoecd/21/28/1857275.pdf>, 16. фебруар 2008. године.

4 Charlotte Villiers, „European Company Law – Towards Democracy?“, Ashgate, 1999.

ске уније састоји од низа директива/смерница,⁵ али и уредби⁶ којима се уређују основна питања статуса привредних друштава.

Ипак, треба истаћи и да хармонизација компанијског права путем директива није увек добијала позитивне оцене. У септембру 2001. године, Европска комисија основала је радну групу стручњака из области компанијског права⁷ чији је задатак био да предложи нови, модерни регулаторни оквир за компанијско право ЕУ. У свом завршном извештају, група је изразила сумњу у то да хармонизација компанијског права путем директива и даље служи жељеном развоју корпоративног права, будући да се директиве тешко мењају и стога доводе до „окамењавања“ корпоративних структура.⁸ Штавише, управо је предлог ове групе да се даље реформе спроводе путем других инструмената, где ће европски прописи давати само најшири регулаторни оквир.⁹

Осим хармонизације путем директива, у компанијском праву Европске уније учињен је и покушај својеврсне унификације. Наиме, усвајањем одговарајућих уредби – Уредба о европској економској интересног групацији,¹⁰ Уредба о статуту европске компаније,¹¹ Уредба о статуту европске задруге¹² – омогућено је оснивање нових, европских облика привредних друштава, на која се примарно примењују правила комунитарног права. Оне су стога и усвајане касније, када је одређени степен хармонизације прописа већ постигнут, то јест, када су основна правила статусног привредног права била на истим основама регулисана у свим државама чланицама. Ипак, иако је основна идеја иза уред-

5 Директива/смерница је посебна врста прописа Европске уније која обавезује све државе чланице у погледу циља који је њом предвиђен. То значи да се државама оставља могућност да одредбе директиве у домаће право унесу на начин који сматрају најподеснијим, у оквиру прописаног рока.

6 Уредба је врста прописа Европске уније која је у целости обавезујућа за све државе чланице и то у оном облику у ком је донета на нивоу Уније. Она ступа на снагу у свим државама чланица у исто време и не постоји потреба да се њене одредбе на било који начин уносе у домаће право – чак постоји и забрана усвајања закона који би имао потпуно исти садржај као и уредба – а државе су обавезне да ставе ван снаге све прописе који су у супротности са неком уредбом ЕУ.

7 High Level Group of Company Law Experts.

8 Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, преузето са: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf.

9 *Ibid.*

10 Council Regulation (EEC) No 2137/85 of 25 July 1985 on the European Economic Interest Grouping (EEIG).

11 Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European company (SE).

12 Council Regulation (EC) No 1435/2003 of 22 July 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE).

би била унификација, она, заправо није постигнута. Уредбама су само постављене основе за регулисање ових европских облика привредних друштава (или групација, у случају ЕЕИГ), док су државе чланице и даље те које детаљно регулишу њихово функционисање. Стога и уредбе представљају *de facto* инструмент хармонизације. Ипак, њихов значај у процесу остваривања пуне слободе оснивања правних лица у Европској унији тиме није умањен.

II Потреба за још једним европским обликом привредног друштва и постојећи оквир комунитарног права

1. Разлози Комисије

Према образложењу Комисије,¹³ основни разлог за покретање иницијативе за усвајање уредбе којом ће се регулисати нови облик европског привредног друштва јесте побољшање конкурентности малих и средњих предузећа тако што ће им се кроз овај нови облик предузећа олакшати оснивање (схваћено као примарно и секундарно оснивање у смислу Уговора о ЕЗ) и функционисање на јединственом тржишту.

У истом документу износи се податак да мала и средња предузећа представљају 99% укупног броја предузећа у Европској унији, али да се само мали проценат њих бави пословањем преко граница сопствене државе (8%), док још мањи проценат (5%) има филијале у иностранству. Стога се прилично јасним чини потреба за додатним олакшавањем услова и правила за оснивање и рад и малих и средњих предузећа на јединственом тржишту, или, тачније, на територијама више држава. У исто време, Комисија¹⁴ сматра да би и већа предузећа могла да искористе овај правни оквир.

Наиме, пракса је показала да постојећи комунитарни правни режим једноставно не представља довољан подстицај нити задовољавајући оквир за прекограничну активност привредних друштава. Због чега је то случај?

2. Слобода оснивања привредних друштава

Одредбе Уговора о слободи оснивања, иако формулисане тако да се привредна друштва у погледу слободе кретања (то јест, оснивања)

13 Commission of the European Communities „Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European private company“, presented by the Commission, COM (2008) 396/3.

14 *Ibid.*

изједначавју са физичким лицима, ипак, трпе не мала ограничења. Упркос овој прокламованој једнакости, привредна друштва су, као што је Суд истакао¹⁵ творевине права и као такве нужно повезане са правним системом из кога потичу. Како би привредна друштва могла да функционишу и у оквиру надлежности других правних система, потребно је да им буде признат правни субјективитет и да постоје јасни, уједначени критеријуми за одређивање меродавног права – права које ће се примењивати на оснивање и пословање привредног друштва.¹⁶ Ова питања, нажалост, нису још увек систематски решена на нивоу комуналног права, те правне празнине у овој области и даље подразумевају одређен степен неизвесности, а пракса Европског суда правде подложна је различитим тумачењима.¹⁷ Пресуде у предметима *Segers*,¹⁸ *Daily Mail*,¹⁹ *Centros*,²⁰ *Uberseering*,²¹ *Inspire Art*²² и *Sevic Systems*²³ предмет су бројних академских расправа, али се чини да, без обзира на револуционарни карактер који им је био приписиван, њихове практичне последице нису толико далекосежне. Првобитни страх од тзв. „Делавер ефекта“ пресуде у предмету *Centros* и стварања великог броја квази-страних компанија (*pseudo-foreign companies*) или компанија-поштанских сандучића (*letterbox companies*), како се види и из података Комисије, није био сасвим оправдан, иако неки статистички подаци показују да је утицаја на оснивање друштава ипак било.²⁴ Неки аутори²⁵ истичу да је правна клима у области слободе оснивања и компанијског права последњих година значајно измењена – и то не само као последица поменутих одлука

15 Пресуда у предмету *Daily Mail*.

16 У том смислу се може говорити о признању у ужем и у ширем смислу. Видети, нарочито: Stephan Rameloo, *Corporations in Private International Law*, Oxford University Press, 2001, стр. 10.

17 Преглед неких од мишљења изнет је у: Rameloo, *нав. дело*.

18 Предмет C-79/85.

19 Предмет C-81/87.

20 Предмет C-212/97.

21 Предмет C-208/00.

22 Предмет C-167/01.

23 Предмет C-411/03.

24 Како се наводи у „Commission staff working document accompanying the proposal for a Council Regulation on the Statute for a European Private Company (SPE) Impact Assessment“, према истраживању спроведеном за потребе Европског института за корпоративно управљање (M. Becht, C. Mayer, H. F. Wagner, *Where do firms incorporate?*, Working paper no. 70/2006), број друштава са ограниченом одговорношћу која се оснивају у УК је после одлуке у предмету *Centros* порастао за 560%.

25 Видети нпр.: Robert Drury, „The European Private Company“, *European Business Organisation Law Review*, vol. 9, issue 1.

ЕСП већ и усвајања или предстојећег усвајања директива из ове области²⁶ – али да је утицај ове промене на претпостављену функцију нових корпоративних облика мањи него што би се могло очекивати.²⁷

3. Уредба о статуту европске компаније

Постојећа комунитарна регулатива у односу на европске облике привредног друштва не представља одговарајући правни оквир за мала и средња предузећа. Највећи помак у овој области, Уредба о статуту европске компаније (*Societas Europaea*, у даљем тексту: *SE*) из више разлога не погодује прекограничном пословању малих и средњих предузећа:

- Минималан износ оснивачког капитала је висок – 120.000 евра.²⁸
- Неопходно је да већ постоји неки облик прекограничног пословања; сама *SE* се може основати само трансформацијом већ постојећег привредног друштва или привредних друштава или од стране постојећих друштава.²⁹
- Иако је првобитна намера била увођење једнообразних правила о уређењу европског акционарског друштва, заправо се у односу на оснивање и функционисање овог облика привредног друштва може издвојити чак девет различитих нивоа регулисања,³⁰ сваки у надлежности другог субјекта, што отежава разумевање поступка оснивања и уређивања међусобних односа, и готово сигурно захтева ангажовање стручњака, чиме се трошкови оснивања повећавају.
- Европска компанија је друштво са отвореним уписом капитала, што многим оснивачима не одговара.³¹

26 Овде се преваходно мисли на Директиву о прекограничном спајању (Directive 2005/56/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies), као и на предлоге у вези са усвајањем Четрнаесте директиве о прекограничној промени седишта (Commission staff Working document Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC(2007) 1707).

27 Robert Drury, *нав. чланак*.

28 Члан 4 ове Уредбе.

29 Члан 2 ове Уредбе.

30 Friedrich Kübler, „A Shifting Paradigm of European Company Law“, *Columbia Journal of European Law*, Spring 2005.

31 Ово се наводи и у Предлогу уредбе о статуту европске приватне компаније. Видети тачку 2 уводног излагања.

Статистички подаци³² показују да тренутно постоји 337 регистрованих *SE*, 22 су у поступку регистрације, док је 71 *SE* у међувремену трансформисано или престало да постоји у поступку ликвидације. Дакле, од тренутка ступања на снагу Уредбе до тренутка писања овог рада – неких 7 година – релативно мали број привредних друштава се одлучио да ову могућност искористи, због наведених ограничења.

4. Оправданост

Имајући у виду анализирана ограничења постојећег комунитарног оквира, постало је јасно да у циљу побољшања општег правног оквира за пословање малих и средњих предузећа на јединственом тржишту, овој групи предузећа треба понудити једноставнији и бољи инструмент који ће олакшати прекогранично пословање. То је, уосталом, и један од циљева постављених у *Small Business Act for Europe*³³ – у коме је и најављено усвајање Уредбе о статусу европске приватне компаније.

III Предлог уредбе о статусу *societas privata europaea*

1. Терминолошке напомене

Нови европски облик привредног друштва назива се на енглеском *European private company*, на француском *société privée européenne*, на немачком *Privatgesellschaft*. Јасно је, дакле, да терминологија на званичним језицима ЕУ не одговара у потпуности усвојеној терминологији за националне облике привредних друштава. Ово је и разумљиво, ако се има у виду чињеница да се ради о новим облицима друштава, те да је приликом усвајања Уредбе о статусу европске компаније учињено исто, те је усвојена посебна терминологија на сваком језику, или се користи терминологија на латинском – *societas europaea*.

Што се тиче одговарајуће правне терминологије на српском језику, у недостатку званичних превода релевантних прописа, научна и стручна јавност је, чини се, највише склона да користи термин европска компанија,³⁴ уз, код неких аутора, додатно одређење као европско

32 Преузети са: <http://ecdb.worker-participation.eu>.

33 Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions „Think Small First“ а „Small Business Act“ for Europe, COM (2008) 394 Final.

34 Видети нпр.: Радован Вукадиновић, *Право Европске уније*, Крагујевац, 2006; Тајјана Јевремовић-Петровић, „Европска компанија у праву ЕУ“, *Међународни проблеми*, бр. 2–3/2007, стр. 400–432.

акционарско друштво,³⁵ мада је први термин чешће у употреби. Стога се може очекивати да ће се о овом новом облику привредног друштва у домаћој литератури говорити као о европској приватној компанији, као што то чини Радован Вукадиновић.³⁶ У овом раду користиће се скраћеница латинског назива – *SPE*.

2. Историјат

Занимљиво је да је предлог правног уређивања овог европског облика привредног друштва потекао из приватне иницијативе, тачније, први пут је детаљно формулисан у Предлогу који је 1998. године написан и представљен у оквиру CREDA – Центра за истраживање привредног права³⁷ – Института у оквиру Привредне и индустријске коморе Париза. У оквиру овог Института још 1973. године написана је студија о овом облику привредног друштва – „*Pour une sarl européenne*“,³⁸ чија је ауторка и учествовала и у изради каснијег предлога. Нарочито је значајно што су изради потоњег предлога учествовали представници привредника и стручњаци из области компанијског права из неколико држава, те да је добио подршку Уније индустријалаца и послодавца (раније UNICE, сада BUSINESSEUROPE³⁹).⁴⁰

Предлог из 1998. године детаљно је размотрен и у извештају Високе групе за реформу европског компанијског права,⁴¹ али је закључак био да је приоритет ипак усвајање Директиве о прекограничном спајању друштава,⁴² јер се сматрало да ће се управо овом директивом омогућити оно што, према мишљењу Групе, треба да буде основни циљ овог друштва – олакшавање стварања прекограничних *joint venture* предузећа. У исто време, Група је у свом извештају препоручила и да се пре него што Комисија изнесе формалан предлог спроведе Студија изводљивости у

35 Нпр.: Златко Стефановић, *Право Европске уније*, Правни факултет Универзитета Унион, 2005, стр. 218.

36 Радован Вукадиновић, „Да ли је потребна европска приватна компанија као супранационални облик трговачког друштва у ЕУ?“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2008, стр. 645–654.

37 Centre de recherche sur le droit des affaires, више података о центру може се пронаћи на њиховој интернет страници: www.creda.ccip.fr.

38 LITEC, coll. „le Droit des Affaires“, 1973.

39 Више података видети на: www.businessseurope.eu.

40 Report of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, преузето са: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf.

41 *Ibid.*

42 *Ibid.*

вези са *SPE*. То је учињено, те је у Студији изводљивости о Европском статуту за МСП⁴³ учињена не само анализа тада постојећег предлога, већ и препоручен избор најцелисходнијих решења. Коначно, Предлог Уредбе о статуту *SPE* представљен⁴⁴ је 2008. године.

3. Основне карактеристике предлога

а) Основне одредбе

Предлогом уредбе о Статуту *societas privata europaea* (у даљем тексту: Предлог), предвиђено је да се овај облик друштва оснива као европско друштво са ограниченом одговорношћу – *European private company with limited liability, société privée européenne à responsabilité limitée, Europäischer Privatgesellschaft mit beschränkter Haftung*,⁴⁵ што значи да се ради о посебном облику друштва са ограниченом одговорношћу, које је уједно и блиско концепту затвореног акционарског друштва.⁴⁶ *Societas privata europaea* има својство правног лица, и регистровано седиште на територији ЕУ. Овакво привредно друштво у свом називу мора садржати скраћеницу *SPE*.⁴⁷

За разлику од *SE*, *SPE* могу оснивати и физичка и правна лица, при чему се под правним лицима подразумевају привредна друштва из члана 48 Уговора о оснивању ЕЗ, као и европски облици привредних друштава (европска компанија, европска задруга, европска економска интересна групација). Занимљиво је приметити да у Предлогу уредбе нису прописана никакви додатни услови у вези са оснивачима – нити захтев да се физичка лица баве привредном делатношћу, као у случају ЕЕИГ, нити да постоји претходна веза привредног друштва-оснивача са привредом друге државе чланице, као у случају *SE*. Надаље, могућност да се *SPE* оснива *ex nihilo* од стране физичких лица отвара пут и за власнике малих и средњих предузећа из држава нечланица, као што

43 Feasibility Study of a European Statute for SMEs – цео извештај је доступан на француском језику и може се преузети са: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craftpriorities/doc/en_resume_rapport_final.pdf, док је кратак преглед извештаја на енглеском језику доступан на: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-priorities/doc/en_resume_rapport_final.pdf. Са исте интернет странице (http://ec.europa.eu/internal_market/company/epc/index_en.htm) могу се преузети и остали документи који су претходили усвајању предлога Уредбе о статуту *SPE*.

44 Commission of the European Communities „Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European private company“ presented by the Commission, COM (2008) 396/3.

45 Члан 1 Предлога.

46 Радован Вукадиновић, *нав. чланак*, стр. 650.

47 Члан 6 Предлога.

је Србија, да оснивањем препознатљивог европског облика привредног друштва пласирају своје производе и услуге на тржиште ЕУ.

б) Меродавно право

Један од циљева Предлога јесте да се постигне што већи степен унификације правила којима се регулише оснивање и функционисање *SPE*, како би се малим и средњим предузећима, којима је *SPE* намењено, олакшало његово оснивање. Надаље, идеја је да се уместо компликованог система регулисања и честог упућивања на примену националног права, као у случају Уредбе о *SE*,⁴⁸ успоставе чвршћа, јаснија и једноставнија правила, у којима се примат даје комунитарном праву и аутономији воље оснивача. Стога је Предлогом предвиђено да ће се на *SPE* примењивати:

1) Одредбе Уредбе о статуту *SPE* (у даљем тексту: Уредба);

2) Одредбе Уговора о оснивању *SPE*, при чему је изричито прописано шта се најмање овим Уговором мора прописати. У Анексу I уз Предлог наведен је минималан обим питања која се имају регулисати Уговором о оснивању – то су она која се односе на оснивање, уделе, капитал и унутрашњу организацију друштва, а која нису већ регулисана самом Уредбом.

3) Одредбе националног права, када је то Уредбом предвиђено. Из Предлога произлази да ће се одредбе националног права оне државе у којој *SPE* има своје регистровано седиште, а које се иначе примењују на друштва са ограниченом одговорношћу, примењивати на она питања која нису поменута у Анексу I, као и на она питања која нису обухваћена компанијском правом – дакле питања у вези са радним правом, стецајним поступком, и слично.⁴⁹

На овај начин се исправља грешка учињена у Уредби о статуту *SE*, где се одустало од идеје потпуне регулације на комунитарном нивоу и прешло на половично регулисање, што је довело до упућивања на велики број различитих прописа.⁵⁰ Можда је тачно да је у тренутку усвајања Уредбе о *SE* такво регулисање одиста и представљало највећи могући степен европеизације неког облика привредног друштва,⁵¹ но од тада је, како је већ истакнуто, постало очигледно да је целисходније усвојити

48 Видети нпр. члан 9 Уредбе о статуту *SE* и бројна упућивања на примену националног права – било оног усвојеног ради примене Уредбе о статуту *SE* или оног које се у држави у којој *SE* има седиште примењује на акционарска друштва.

49 Члан 4 Предлога.

50 Видети фусноту 30.

51 О томе видети: Татјана Јевремовић Петровић, *нав. чланак*, стр. 206.

што већи број униформних правила, у исто време дозвољавајући флексибилност у погледу унутрашње организације друштва.

в) Поступак оснивања

Предлогом је предвиђено да се *SPE* може основати како *ex nihilo*, тако и трансформацијом постојећег друшта, поделом или спајањем постојећих друштава. Уколико се *SPE* оснива *ex nihilo*, примењују се одредбе Уредбе, док се на трансформације, поделе и спајања примењују одредбе националног права меродавног за друштво које се трансформише или које се дели, или за друштва која се спајају.

SPE мора имати регистровано седиште и главну управу или главно место пословања на територији неке од држава чланица, но, не може се захтевати да регистровано седиште и главна управа или главно место пословања морају бити у истој држави.⁵² *SPE* такође може и променити седиште без претходне ликвидације.

Сам поступак оснивања и регистрације *SPE* није детаљно прописан Предлогом, већ се упућује на примену одредаба националног права усвојеног складу са Првом директивом из компанијског права,⁵³ (чије одредбе се примењују и на обавезно објављивање података) уз инсистирање на поједностављењу поступка и ниској цени поступка регистрације. Већ самим Предлогом је прописано који документи и исправе се имају приложити приликом регистрације, и државе чланице не смеју у том смислу постављати веће захтеве. Пријава се може поднети и електронским путем. Законитост и исправност докумената контролише или неки правосудни или управни орган, или јавни бележник.

г) Капитал и удели

Како је *SPE* друштво са ограниченом одговорношћу, капитал друштва је подељен на уделе, и њима се не може јавно трговати.⁵⁴ Што се тиче износа минималног оснивачког капитала, он је прописан као изузетно низак – 1 евро.⁵⁵ Ово представља значајно одступања од традиционалног становишта усвојеног у већини националних закона да висок износ минималног оснивачког капитала представља јачу гаранцију за повериоце и трећа лица. У објашњењу Предлога износи се став да у

52 Ово је изричито регулисано чланом 7 Предлога. Наспротив томе, у случају *SE*, државе чланице могу истаћи овај захтев. Видети чл. 7 Уредбе о *SE*.

53 Директива 68/151/ЕЕЗ.

54 Члан 3 Предлога.

55 Члан 19 Предлога.

модерно време повериоци већу пажњу обраћају на друге аспекте пословања, као што је проток новца, а које представљају бољи показатељ солвентности друштва. Осим тога, истиче се да различита привредна друштва имају различите потребе у односу на капитал, у зависности од своје делатности, те да чланови друшта свакако могу те потребе најбоље да оцене. Јасно је да чињеница да је минимални оснивачки капитал прописан у овако ниском износу не значи да ће се ова одредба увек и доследно примењивати – то само значи да се олакшава оснивање *SPE* и прилагођавање износа оснивачког капитала потребама оснивача и делатности друштва.

Правила у вези са уделима, исплатом добитка, иступањем и искључењем чланова друштва су или прописана Уредбом или су оснивачи обавезани да их пропишу Уговором о оснивању. Уредбом су прописана и правила о могућности откупа сопственог капитала.

д) Организација *SPE*

Предлогом је такође предвиђен висок степен аутономије оснивача приликом избора начина унутрашње организације *SPE*. Ипак, чланом 27 Предлога установљено је изузетно значајно правило – таксативно је набројано које одлуке морају донети чланови друштва, а не управни орган.⁵⁶ Остале одлуке доноси управни орган друштва. Структура управног органа (број директора, управни и надзорни одбор или само управни одбор) регулише се Уговором о оснивању – ово важи и за детаљније одредбе у вези са лицима која могу бити именована на функцију, почетком и престанком вршења функције, мандатом, и слично. Уредбом се, занимљиво, прописује обавеза директора да поступају у интересу друштва, као и њихова одговорност за штету коју *SPE* претрпи ако они поступе супротно обавезама прописаним Уредбом, Уговором о оснивању или одлуком чланова друштва.

ђ) Учешће запослених у управљању

За разлику од Уредби о *SE* и *SCE*, које су допуњене посебним директивама о учешћу запослених у управљању овим облицима друштава, Предлог Уредбе о *SPE* у односу на ово питање упућује на национално право оне државе у којој *SPE* има регистровано седиште.⁵⁷ На овај начин, став је Комисије изражен у објашњењу Предлога, у погледу учешћа запослених у управљању *SPE* неће бити ни више ни мање привлачна за

56 Правила о кворуму и начину доношења одлука у великој мери су остављена да буду регулисана Уговором о оснивању.

57 Члан 34, став 1 Предлога.

осниваче од сличних облика привредних друштава основаних у складу са националним правом.⁵⁸ У случају прекограничних спајања *SPE* или *SPE* са другим друштвима, примењују се одредбе Директиве о прекограничном спајању.

Ипак, овим се правила о учешћу запослених у управљању *SPE* не исцрпљују. Чланом 38 Предлога прописана су и правила у вези са споразумима о учешћу запослених у управљању *SPE*, на исти начин као и Уредби о *SE*. Предлогом је предвиђено да се овај члан такође примењује на питања учешћа запослених у случају промене регистрованог седишта *SE*.⁵⁹

е) Промена регистрованог седишта

Могућност промене регистрованог седишта привредног друштва без претходне ликвидације представља значајан подстицај мобилности компанија на унутрашњем тржишту. По први пут је ова могућност била прописана Уредбом о статуту *SE*, те су и релевантне одредбе Предлога Уредбе о статуту *SPE* у великој мери њима инспирисане, с тим што се тежи поједностављењу поступка, како за *SPE*, тако и за надлежне органе који треба да изврше регистрацију, односно избришу *SPE* из регистра. У том циљу је Предлогу уредбе и додат Анекс II – формулар о обавештењу о промени седишта *SPE*.

Предлогом је такође предвиђено да државе чланице треба да усвоје додатне прописе потребне за делотворну примену ове Уредбе, што се нарочито односи на поступак регистравања и промене седишта.

IV Уместо закључка – будућност Предлога

Реакције на Предлог су различите, и не иду све у прилог усвајању Уредбе као најбољег инструмента за регулисање овог облика привредног друштва.⁶⁰ Такође су изнете и примедбе у вези са недостатком транспарентности поступка усвајања Предлога и потребе за учешћем већег броја актера у законодавном поступку.⁶¹ Надаље, на конференцији коју

58 Commission of the European Communities „Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European private company“, presented by the Commission, COM (2008) 396/3.

59 Члан 34, став 3 Предлога.

60 На пример, изложено је и мишљење да би можда директива представљала бољи и флексибилнији начин регулисања овог облика друштва. Види: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/epc/presentations/dekluiver_en.pdf.

61 „European private company statute must respect workers’ participation rights“ – Resolution adopted by the ETUC Executive Committee at their meeting in Brussels on 15–16 October 2008, преузето са: www.etuc.org.

је организовала Европска комисија у вези са Предлогом изнети су бројни предлози у вези са побољшањем његових одредаба – како би се успоставио што јаснији и једноставнији правни оквир, а у исто време постигао што већи степен унификације, и сходно томе, правне сигурности за МСП.⁶²

Европски парламент је такође изнео конкретне предлоге у вези са изменом појединих чланова Предлога, предлажући, на пример, постојање елемента прекограничне активности као предуслов за оснивање SPE,⁶³ подизање износа минималног оснивачког капитала на са 1 на 10.000 евра.⁶⁴

Стога треба очекивати, а и најављене су⁶⁵ измене Предлога уредбе, али и непромењени став Комисије у вези са потребом увођења овог новог облика привредног друштва.⁶⁶ Због тога је можда и незахвално давати детаљне оцене Предлога, већ је упутније осврнути се на оправданост изворног приступа Комисије.

Без обзира на коментаре изнете у теорији и пракси у вези са потребом увођења SPE, нарочито након развоја комунитарног законодавства и новије праксе Европског суда правде, о чему је раније било речи у раду, чини се би постојање униформног европског правног оквира за мала и средња предузећа могло представљати јачи подстицај за повећање њихове мобилности и појачану активност на целокупном унутрашњем тржишту него што то представља хармонизација националних законодавстава и дозвољеност прекограничних спајања. У свим поменутих случајевима, ипак, остаје се при примени националног законодавства државе чланице домаћина, те питање признања, меродавног права и познавања страног права остају потенцијална препрека за осниваче и чланове друштва.

Осим тога, није занемарљив аргумент који износи *Robert Drury*, један од чланова радне групе за израду Предлога⁶⁷ у вези са препознатљивошћу овог облика привредног друштва за трећа лица, што би било нарочито значајно за нове државе чланице ЕУ (и, како је већ истакнуто, и привреднике из држава нечланица), чији облици сличних привредних друштава нису познати ширем кругу инвеститора и поверилаца.

62 За детаље видети: http://ec.europa.eu/internal_market/company/epc/conference_en.htm.

63 European Parliament Committee on Legal Affairs Draft Report on the proposal for a Council regulation on the Statute for a European private company, 2008/0130(CNS), стр. 10.

64 *Ibid*, стр. 17.

65 Више види: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/epc/presentations/closing_en.pdf.

66 *Ibid*.

67 Robert Drury, *нав. чланак*, стр. 3.

Упркос примедбама у вези са недостатком флексибилности уредбе као начина регулисања,⁶⁸ јасно је да у комунитарном правном систему она представља инструмент унификације, а унификација је неопходна уколико се жели постићи једноставност и извесност. Искуства у вези са Уредбом о статуту *SE* говоре да широко поље супсидијарне примене националног права не даје задовољавајуће резултате, па чак донекле доводи у питање европску, то јест, наднационалну природу *SE*.

Будуће усвајање Уредбе о *SPE* стога треба поздравити као још један значајан корак ка побољшању функционисања јединственог тржишта, и као прилику за МСП, нарочито из нових држава чланица да без великих улагања покушају да се пробију на тржишту ЕУ.

Mag. Ana KNEŽEVIĆ VOJOVIĆ

Research Assistant, Institute of Comparative Law, Belgrade

SOCIETAS PRIVATA EUROPAEA – A STEP FORWARD FOR SMEs IN EUROPE

Summary

The author analyses the existing legislative framework of EU company law, stating the reasons in favour of introduction of another form of a European company. The author then goes on to critically analyse the provisions of the Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European Private Company and explains the expected benefits of this form of company for SMEs in the EU and Serbian entrepreneurs alike.

Key words: *societas privata europaea, SMEs, unification.*

68 Видети фусноту 46.